

Шляхом розігрування певної життєвої ситуації учні мають можливість виробити власне ставлення до цієї ситуації та розвинути критичне мислення для її вирішення.

Отож, компетенція полягає в особистісних здібностях та якостях, володінні знаннями, які необхідні для виконання поставленого завдання. А ось компетентність – це якість, якої можна навчитися, наприклад, у початковій школі. Тому завданням початкової школи є використання всіх необхідних методів і методик для розвитку компетентнісної особистості.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про освіту» від 5.09.2017. Відомості Верховної Ради (ВВР). 2017. № 38–39. С. 380.
2. Іванчук М. Г. Інтегроване навчання : сутність та виховний потенціал (виховання особистості молодшого школяра в умовах інтегрованого підходу до навчання). Чернівці : Рута, 2014. 360 с.
3. Інтерактивні технології навчання у початкових класах / авт.-упоряд. І. І. Дівакова. Тернопіль : Мандрівець, 2010. 180 с.
4. Нова українська школа : poradnik для вчителя / за заг. ред. Н.М. Бібік. Київ : Літера ЛТД, 2018. 160 с.

СЕРЕДОВИЩЕ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ ЯКІСНОЇ ОСВІТИ

Онишків Зіновій Михайлович,

доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри педагогіки і методики
початкової та дошкільної освіти
Тернопільського національного
педагогічного університету ім. В. Гнатюка

Ключові слова: середовище, психодидактичне середовище, Нова українська школа, осередки, освітній простір.

На якість початкової освіти впливає багато факторів, одним із яких є середовище. Середовище – це сукупність природних і соціально-побутових умов, що оточують людину, у яких проходить її життєдіяльність.

Добре розуміли вплив навколишнього середовища педагоги-новатори А. Макаренко, М. Монтессорі, В. Сухомлинський, І. Ткаченко, О. Захаренко та інші. Зокрема, В. Сухомлинський писав: «Досвід переконує, що найбільш сприятливі умови для роботи школи створюються тоді, коли вона розташована на лоні природи, де багато зелені і води і водночас недалеко від місця проживання сім'ї, щоб дитина не витрачала багато часу на дорогу і батьки у вільний від роботи час могли часто бувати в школі. А там, де рослинний світ навколо школи бідний, треба поступово створювати зелений захист хоч би в її найближчому оточенні» [4, с. 14].

В. Сухомлинський значну частину уроків проводив серед природи, на свіжому повітрі («Школа під голубим небом»), створював із дітьми «Кімнату казки», «Куточок краси», «Куточок мрій», «Сад здоров'я», «Острів скарбів» [5].

Цікавими і вартими уваги є думки Ш. Амонашвілі щодо створення в школі предметно-просторового середовища. У своєму трактаті «Школа життя» він таким убаचाє середовище школи: зелений двір з деревами і квітами, ігрові майданчики, широкі рекреаційні зали, великі та світлі кімнати, полицьки для бібліотеки, шухляди для

кожної дитини, куточки для усамітнення, кабінети музики, малювання, творчої праці, комп'ютерний кабінет, майстерні та інші [1, с. 103-104].

У програмі «Крок за кроком», яка реалізовувалася на теренах України в кінці 90-их років ХХ століття, а також у методичних рекомендаціях Міністерства освіти і науки України щодо організації освітнього простору Нової української школи звертається увага на створенні такого освітнього середовища, що сприятиме вільному розвитку особистості дитини. Варіанти організації навчального простору в класі урізноманітнюються. Окрім класичних варіантів, використовуються парти, які можна легко трансформувати для групової роботи.

Освітній простір Нової української школи не тільки враховує вимоги ергономіки, але й потребує широкого використання нових ІТ-технологій, нових мультимедійних засобів навчання, оновлення навчального обладнання. Забезпечення дослідницької діяльності дітей, формування самостійності, організація роботи дітей у малих групах здійснюється через такі осередки: «1) осередок навчально-пізнавальної діяльності з відповідними меблями; 2) змінні тематичні осередки, у яких розміщуються дошки/фліп-чарти/стенди тощо; 3) осередок для гри, оснащений настільними іграми, інвентарем для рухливих ігор; 4) осередок художньо-творчої діяльності з полицями для зберігання приладдя та стендом для змінної виставки дитячих робіт; 5) куточок живої природи; 6) осередок відпочинку з килимом для сидіння та гри, стільцями, кріслами-пуфами, подушками з м'яким покриттям; 7) дитяча класна бібліотечка; 8) осередок вчителя, оснащений столом, стільцем, комп'ютером, полицями/ящиками, шафами для зберігання дидактичного матеріалу тощо» [2].

Для забезпечення якості початкової освіти не потрібно забувати про оптимальне і помірковане обладнання класної кімнати, оскільки дитина в таких умовах проводить 4-5 уроків. Недоцільно перевантажувати класну кімнату статистичною наочністю, яка може відволікати увагу учнів від навчальної діяльності. Меблі класу мають бути розташовані таким чином, щоб учням було безпечно і зручно пересуватися, повинні бути не тільки естетичними, але й зручними, а це забезпечить правильне положення хребта, плечей, ліктів, рук, грудної клітки відносно поверхні парти.

Для якісного забезпечення освітнього процесу оптимальним є автономне приміщення для початкової школи або комплекс «початкова школа – дитячий садок». Необхідно подбати про зовнішнє середовище школи: упорядкованість подвір'я, наявність квітників, доглянута навчально-дослідна ділянка, обладнаність ігрових, фізкультурних майданчиків.

У процесі освітньої діяльності доцільно враховувати і вплив психодидактичного середовища, яке характеризує стиль педагогічної взаємодії вчителя з учнями, етику спілкування, мотивацію різних груп дітей. «Психодидактичне середовище має бути гуманним, комфортним для всіх дітей, стимулювати їх ставати кращими в усіх справах. У кожній школі, кожному класі має панувати особлива атмосфера емоційного благополуччя усіх вихованців незалежно від рівня їхніх навчальних досягнень» [3, с. 81].

Отже, створення сприятливого середовища в початковій школі, оптимальне обладнання навчального приміщення, естетика зовнішнього навколошкільного простору позитивно впливатимуть на якість шкільної освіти.

Список використаних джерел

1. Амонашвілі Ш. О. Школа життя. Хмельницький : Подільський культурно-просвітницький центр ім. М. К. Реріха, 2002. С. 103-104.
2. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо організації освітнього простору Нової української школи. Наказ МОН України № 283 від 23 березня 2018

поку. URL: <https://www.schoollife.org.ua/pro-zatverdzhennya-metodychnyh-rekomendatsij-shhodo-organizatsiyi-osvitnogo-prostoru-novoyi-ukrayinskoyi-shkoly/> (дата звернення: 16.05.2024).

3. Савченко О. Я. Виховний потенціал початкової освіти. 2-ге вид., переробл. і допов. Київ : Богданова А. М., 2009. С. 81.

4. Сухомлинський В. О. Павлівська середня школа. Вибрані твори в 5 т. Київ : Радянська школа, 1977. Т.4. С. 14.

5. Сухомлинський В. О. Серце віддаю дітям. Вибрані твори в 5 т. Київ : Радянська школа, 1977. Т. 3.

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ СВІДОМОСТІ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ В ПОЗНАВЧАЛЬНІЙ РОБОТІ

Павлюк Віта Геннадіївна,

здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти 1 року навчання Навчально-наукового інституту педагогіки і психології Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка.

Науковий керівник: Решетняк Віктор Федорович, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри теорії і методики початкової освіти Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка

Ключові слова: національне виховання, національна свідомість, позанавчальна робота.

Стан сучасного суспільного життя країни – це функціонування України в умовах страшної кривавої загарбницької війни, розв'язаної росією. Низка соціально-гуманітарних досліджень щодо чинників і факторів утворення такої ситуації зосередженні на аналізі стану сформованості в українських громадян національно-патріотичних рис. Очевидно, що наявні проблеми в цій царині є тими передумовами часткового характеру, які дали країні-агресору підстави для впевненості, що Україна «за три дні» буде завойована. Такий стан речей окреслює проблему щодо відповідності рівня сформованості національної свідомості українців таким нагальним соціально-економічним і військово-політичним викликам як особливості військового часу і прогнозів повоєнного відновлення країни.

У цьому зв'язку перед Україною постає низка надскладних світоглядних проблем, зокрема – формування справжнього громадянського суспільства, концентром якого є високий рівень національної свідомості кожного українця.

Тому національне виховання особистості декларується на державному рівні як головний пріоритетний освітній складник (закони України «Про освіту», «Про вищу освіту», «Про загальну середню освіту», Національна доктрина розвитку освіти, Концепція педагогічної освіти, Концепція національно-патріотичного виховання в системі освіти України (Наказ № 527 МОН України) тощо).

З огляду на зазначене вище постає нагальним практичне завдання щодо формування у здобувачів освіти національних ціннісних орієнтирів на особистісному